

KOMPÁNKOVÉ MONUMENTY V RAJCI

Medzi Súľovskými vrchmi a Lúčanskou Malou Fatrou sa nachádza Rajecká kotlina a jej centrom je mesto Rajec. Mesto má svoju neskonalú históriu a okrem iného pýši sa i svojimi osobnosťami. Osobnosťami posledného obdobia sú i významní umelci, napr. sochár, medailér a výtvarný pedagóg Rudolf Pribiš, architekt Ferdinand Milučký a nezabudnuteľný akad. soch. Vladimír Kompánek. A práve Vladimír Kompánek je osobnosťou, ktorú si pripomíname v týchto dňoch pri štvrtom výročí jeho úmrtia (20.1.2011, Bratislava).

Vladimír Kompánek sa narodil 28. októbra 1927 v Rajci. Od roku 1939 až 1947 denne dochádzal do 20 km vzdialenej Žiliny, kde študoval na tamomšom gymnáziu. V rokoch 1947 - 1949 študoval na Slovenskej vysokej škole technickej v Bratislave (prof. Gustáv Malý, prof. Ján Mudroch a Koloman Sokol), neskôr prestúpil na Vysokú školu výtvarných umení v Bratislave (prof. D. Milly, prof. J. Kostka), kde študoval do roku 1954.

V Žiline mal svojho blízkeho priateľa, výtvarníka Andreja Barčíka, ktorý spoločne s profesorom kreslenia na žilinskej reálke Stanislavom Bírošom sa stal jedným z najdôležitejších v jeho výtvarnom živote. V roku 1957 spolu s Andrejom Barčíkom, Milanom Paštékom a ďalšími založili skupinu pod názvom Skupina Mikuláša Galandu. Ako zakladajúci člen zostal Vladimír Kompánek po celý život verný jej manifestu a princípom, ktoré spočívali vo využití prameňov slovenskej výtvarnej kultúry.

V ranom období začiatkom päťdesiatych rokov sa Kompánek držal viac jednoduchšieho výrazu a vytvoril niekoľko figurálnych sôch v tomto smere. *Kompánkov prejav smeroval už v prvých prácach k redukcii foriem, k čistému geometrickému znaku, k abstrahovanému prátvaru a symbolu, ktorý nadobudol v jeho tvorbe metaforický význam. Nachádzame ho v jeho robustných klátových skulptúrach, v totemových formách, v skladaných či doštených sochách, evokujúcich ľudovú architektúru, ale aj v znakových reliéfoch priam kaligrafickej čistoty* uvádza Mária Horváthová v katalógu *Pocť Vladimírovi Kompánkovi*. Výstava sa uskutočnila v Považskej galérii umenia v Žiline 8.11.2012 - 27.1.2013.

V sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch sa intenzívnejšie venoval maľovanej plastike. V tomto období vytvoril množstvo komornejších plastík a množstvo hračiek. Ako námet mu slúžilo všetko, čo ho obklopovalo v detstve. Často sa vracal k fašiangovým slávnostiam v Rajeckej doline. Vo svojich spomienkach na rodisko v knižke *Impresie* Kompánek spomína: *V mojom rodisku bolo niekoľko rodín rezbárov. Aj môj otec bol rezbár. Vo dvore Fodrekovho mlyna mali v zime nazvlačované dlhé kmene lúp. Ležali tam pripravené pre rezbárov. Keď sa gáter rozbehol, otriasal celým stavaním. Sedávali sme trasľavo na chrbte stromu a pomaly sme sa približovali k nastaveným pílam. Potom dvaja učni nakrájajúce bielučké doštičky vyšpandľovali vzadu v našej drevárni. Obskakoval som okolo nich. Lipovo voňal celý náš dvor. Čerstvým drevným teplom. Postupne z krásnych, silných pňov vznikali lakované jelene, srnky a kamzíky so srstou s očkami. Celkom ako živé. Potom ich kopytkami osadzovali do dierok na podstavci. Podstavec mal zasa pničky, čo sa otvárali na malých mosadzných pántoch. V jednom bol kalamárik s atramentom, v druhom perá na písanie. A tie jelene, albumy, písacie súpravy, pamiatkové predmety rezbári vyrezávali, aby prežili. Len z času na čas mali aj inú objednávku. Najmä pre kostoly. Krížové cesty, betlehemy, ukrižovaných Kristov. Aj pre rajecký kostol Krista vyrezal môj otec. Ešte aj v neskoršom veku sa v myšlienkach a dielach necháva pohúpať na drevnom koníkoví detstva a nebráni sa ani dešifracii svojej poetiky - je to detstvo v Rajci, kultúra a život tamajšieho ľudu.*

Nie je to iba sochárovo detstvo, čo nám predkladá, ide skôr o detstvo ľudstva, kedy mal človek k človeku bližšie, keď bol jeden na druhého viac odkázaný. Odkázaný je človek na človeka aj dnes, keď človek je súčasťou spoločenstva, kolektívu, v rámci ktorého môže byť jedine užitočný a teda aj šťastný a je to i cítiť z jeho diel.

Nadšenci jeho výtvarného prejavu a rajeckí či žilinskí priatelia za významnej podpory Mestského úradu v Rajci, vedľa renesančnej radnice zo 16. storočia ako poctu Vladimírovi Kompánkovi umiestnili monumentálne sochy, ktoré pripomínajú tohto významného slovenského výtvarného umelca druhej polovice 20. storočia.

Kompánek bol nezištne prepojený s prírodou a ľuďmi zo svojho *Rajca*, s ich životom, ich osudmi, neraz baladickými ale i tragickými. Miloval ich ľudovú slovesnosť, ich mytológiu a spôsob života, kde podstatnou črtou bola spontánnosť a úprimnosť duše, či trpela alebo sa veselila.

Je tesne po Vianociach, čas zimy a Kompánkové zimné motívy vyšli z jedného podnetu alebo túžby namaľovať si svoju zimu, zimu za ich oknom v Rajci, zimu ako si na ňu pamätal. *Ešte večer predtým bolo všetko zablatené. Tmavý, trocha primrznutý decembrový deň. Ráno som ešte nevedel čo sa stalo. V obloku bol vložený svietivý neskutočný svet. Ktośi všetko premenil na bielo a odišiel. Zostali po ňom len hlboké, mäkké stopy.*

(Impresie, Vladimír Kompánek 2008)

Rajec 2015

Vladimír KOMPÁ
(* 28.10.1927 – † 20.1.2017)
SOCH

